

Paweł Perzyna

Błażej Stolarski. Nieheroiczny życiorys państwowca

Błażej Stolarski należy do tych bohaterów niepodległości, których dokonań nie mierzy się udziałem w walce z bronią w rękę, czy też brawurowymi akcjami partyzanckimi. Po takiej aktywności przychodzą dziesięciolecia budowy od podstaw życia społecznego, politycznego i gospodarczego w jednym państwowym organizmie, a w tym względzie jego osiągnięcia okazały się imponujące.

Obchody 100-lecia odrodzenia niepodległej Polski stały się idealną okazją do przedstawiania obok wybitnych polityków, ojców niepodległości, także cichych, często zapomnianych lokalnych bohaterów odzyskania i tworzenia zrębów suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej. Stolarskiego nie da się jednoznacznie „zaszufladkować”, wtłoczyć w gorset przeciętności i niewyróżniania się, która cechują bohatera podejmującego pracę organiczną, pracę u podstaw. Wyjątkowa, rzadko spotykana osobowość chłopca samouka połączona z racjonalnym działaniem, kultem wiedzy i wszechstronnością zainteresowań, każą umieścić Błażeja Stolarskiego w połowie drogi pomiędzy tradycją romantyczną a pozytywistyczną w polskiej historii.

Budowa autorytetu lokalnego przywódcy

Urodził się 2 lutego 1880 r. w Ciebłowicach jako syn Wojciecha i Małgorzaty z domu Piechna. Nie uczęszczał do szkoły. Czytać i pisać uczył się z elementarza Konrada Prószyńskiego, a w nauce wspierali go w pierwszym etapie robotnicy z Inowłódza zatrudnieni w pobliskich lasach, a w drugim tajemniczy pan Anozy, pochodzący z Kujaw były powstaniec styczniowy.

Swoją postawą i poglądami Stolarski zyskał sobie najpierw autorytet na wsi. Pierwszym przedsięwzięciem, które wypromowało go w lokalnym środowisku była organizacja w latach 1904-1905 zbiorowego przesiedlenia wsi z terenów piaszczystych i nękanych przez dzikie zwierzęta z lasów spalskich w okolice posiadające lepsze gleby, na miejsce rozparcelowanego majątku Wykno. Wzrost prestiżu młodego gospodarza i organizatora przeprowadzki spowodował objęcie przez niego funkcji sołtysa nowej wsi Sługocice.

Kolejną sferą aktywności gospodarza ze Sługocic stały się kółka rolnicze oraz stowarzyszenia spółdzielcze. To przez nie wiodła droga do podniesienia dobrobytu i kultury rolnej jego gospodarstwa. W 1906 r. Błażej Stolarski został jednym z założycieli

Towarzystwa Kredytowo-Oszczędnościowego, późniejszej Kasy Stefczyka w Będkowie, a rok później inicjatorem powołania i członkiem zarządu kółka rolniczego w Będkowie. Największy rozgłos wzorowego gospodarza przyniosła Stolarskiemu hodowla bydła. Swoją oborę doprowadził przed I wojną światową do takiego stanu, że można ją było traktować jako zarodową dla bydła rasy czerwonej polskiej. W ciągu dziesięciu lat od przeprowadzki Błażej Stolarski osiągnął status przodującego rolnika nie tylko w rodzinnej wsi, ale też okolicy, a jego posiadłość w stosunkowo krótkim czasie poza typową działalnością produkcyjną przejęła funkcję ośrodka postępu rolniczego.

Awans społeczny

Jako wzorowy rolnik, dysponujący specjalistyczną wiedzą zdobytą na kursach rolniczych, gospodarz ze Sługocic brał udział w pokazach i konkursach, na których zdobywał laury i nagrody. 19 lutego 1914 r. Główny Zarząd Organizacji Gospodarstw i Rolnictwa w Petersburgu przyznał Stolarskiemu z okazji trzechsetlecia panowania dynastii Romanowów świadectwo uznania oraz nagrodę pieniężną w wysokości 300 rub. za prowadzenie wzorowego gospodarstwa. Otrzymałą gratyfikację finansową przeznaczył na ufundowanie szkoły elementarnej, zarejestrowanej jako ochronka w Sługocicach, która rozpoczęła działalność 15 listopada 1914 r. Stała się ona początkiem kolejnych inicjatyw edukacyjnych Stolarskiego. W 1917 r. został współzałożycielem Towarzystwa „Uczelnia Polska” im. Tadeusza Kościuszki w Będkowie (istniało do lipca 1920 r.) oraz współinicjatorem powstania i prezesem zarządu rady szkolnej progimnazjum w Będkowie. Uzupełnieniem działalności oświatowej Stolarskiego na terenie powiatu było jego zaangażowanie w tworzenie na terenie wsi bibliotek i czytelni w ramach powstałego w marcu 1916 r. Towarzystwa Oświatowego „Wiedza”, a następnie Polskiej Macierzy Szkolnej w Brzezinach. Wyrazem uznania dla aktywności społecznej gospodarza ze Sługocic stał się najpierw jego wybór na prezesa Miejscowej Rady Opiekuńczej w Będkowie (1916), a następnie mianowanie na członka sejmiku powiatowego w Łodzi (1916), a także objęcie funkcji przewodniczącego rady gminy w Będkowie (1917).

Te wszystkie osiągnięcia prowadziły również do awansu gospodarza ze Sługocic w organizacjach rolniczych. W 1916 r. został dokooptowany do grona członków Zarządu Wydziału Kółek Rolniczych Centralnego Towarzystwa Rolniczego, a rok później objął nieformalne przywództwo w grupie działaczy Wydziału domagających się reform wewnętrznych. Generalna batalia wokół jego wniosku złożonego na posiedzeniu Rady WKR 18 czerwca 1917 r. w sprawie utworzenia samodzielnej organizacji kółek rolniczych rozegrała na zjeździe przedstawicieli kółek w styczniu 1918 r. Wydział przybrał odtąd nazwę Związek

Kółek Rolniczych. Uzyskał zarazem większą samodzielność i wpływ na pracę CTR, a gospodarz ze Sługocic został wiceprezesem ZKR, przekształconego w marcu 1920 r. w samodzielny Centralny Związek Kółek Rolniczych, i funkcję tę pełnił do 1928 r.

Działalność niepodległościowa

Dalsze poczynania były jedynie konsekwencją społeczno-politycznego zaangażowania gospodarza ze Sługocic. Jako prężny rolnik i lokalny aktywista trafił do polityki. Związał się z ruchem narodowym, do którego doprowadziła go działalność oświatowa i w kółkach rolniczych. W 1912 r. znalazł się w gronie założycieli Narodowego Związku Chłopskiego. Błażej Stolarski, jak wielu jemu podobnych, był reprezentantem nurtu – narodowego w formule i niepodległościowego w działaniu. W okresie I wojny światowej został członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej. Współpracował m.in. z ośrodkiem POW w Retkini. To tam lub w Łodzi spotykali się „emisariusze”, którzy prowadzili akcję uświadamiającą społeczeństwo w zakresie celów ruchu niepodległościowego, wyjeżdżając na wiece publiczne lub spotkania konspiracyjne m.in. do: Brzezin, Łasku, Szadku, Zduńskiej Woli, Sieradza, Aleksandrowa. Wśród nich znajdowali się: Jerzy Ostoja-Neugebauer, Tadeusz Hołówko, Błażej Stolarski, Tomasz Nocznicki, Mieczysław Jeżewski, Juliusz Poniatowski i dr Stefan Kopciński.

26 października 1915 r. z NZCh wyodrębnił się Związek Ludu Polskiego, co doprowadziło do awansu nowych działaczy, wśród których znalazł się również Stolarski powołany w skład Zarządu Głównego nowego ugrupowania. ZLP utrzymał samodzielność zaledwie przez kilka tygodni. W trakcie zjazdu 4-6 grudnia połączył się bowiem ze Stronnictwem Ludowym i Związkiem Chłopskim w jedną partię. Gospodarz ze Sługocic nie awansował co prawda do władz Polskiego Stronnictwa Ludowego, ale już dwa tygodnie później 18 grudnia 1915 r. został reprezentantem PSL i Łodzi w Centralnym Komitecie Narodowym, czyli organizacji reprezentującej stronnictwa niepodległościowe Królestwa Polskiego. Pozostał w nim do maja 1917 r.

Po ogłoszeniu aktu 5 listopada 1916 r. Stolarski znalazł się w składzie Tymczasowej Rady Stanu, pomyślanej jako organ doradczy i przygotowujący zręby organizacyjne instytucji dla mającego powstać w przyszłości państwa polskiego. Uczestniczył we wszystkich dwudziestu posiedzeniach plenarnych Rady pomiędzy 17 stycznia a 2 lipca 1917 r. oraz brał udział w pracach Komisji Wojskowej i rad departamentów: Spraw Wewnętrznych, Pracy, Gospodarstwa Społecznego. To właśnie od momentu powołania w skład TRS Stolarski zaczął być postrzegany jako polityk już nie lokalnego, ale ogólnopolskiego formatu, a pozytywna ocena jego zaangażowania w działalność Rady zaowocowała awansem w hierarchii partyjnej.

Na II walnym zjeździe PSL w lutym 1917 r., w którym uczestniczył Józef Piłsudski, Stolarski został członkiem ZG PSL, a trzy miesiące później objął, po Nocznickim, funkcję prezesa PSL. Będzie nim do 1922 r., a w latach 1923–1925 r. zajmie stanowisko wiceprezesa „Wyzwolenia”.

Sukcesy i porażki polityczne

W nocy z 6 na 7 listopada 1918 r. stronnictwa skupione w Komisji Porozumiewawczej Stronnictw Demokratycznych utworzyły w Lublinie Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej z Daszyńskim na czele, w którym Stolarski został ministrem bez teki oraz sygnatariuszem jego odezwy programowej. Pięć dni później gabinet złożył dymisję na ręce Józefa Piłsudskiego. 18 listopada 1918 r. powstał rząd Jędrzeja Moraczewskiego. Delegowani do niego ludowcy z Galicji z Wincentym Witosem na czele faktycznie nie objęli urzędów i po miesiącu zostali przez PSL „Piast” odwołani. Na tym zamieszaniu skorzystał Stolarski, który 29 grudnia objął i do 16 stycznia 1919 r. pełnił funkcję ministra rolnictwa i dóbr państwowych. Urzędowanie trwało tylko 18 dni, ale nie należy zapominać, że w tym czasie zdążył on mianować pewną liczbę urzędników w ministerstwie oraz w głównej i okręgowych komisjach ziemskich. W okresie pełnienia przez niego ministerialnej funkcji przygotowano również ogólny zarys projektu uchwały o reformie rolnej oraz projektu ustawy o przejęciu przez rząd tak zwanych majątków koronnych.

26 stycznia 1919 r. odbyły się wybory do Sejmu Ustawodawczego. Błażej Stolarski otrzymał mandat z okręgu łódzkiego, obejmującego powiaty brzeziński, łaski i łódzki. Został również prezesem 57 osobowego Klubu Poselskiego PSL „Wyzwolenie”. Formalnie rzecz biorąc, skupił w swoim ręku najbardziej kluczowe stanowiska w stronnictwie i mógł wyrzucić piętno na taktykę i strategię „Wyzwolenia”, analogicznie jak uczynił to Wincenty Witos w swojej partii. Tak się jednak nie stało, gdyż Stolarski nie miał cech wodza i charyzmy swojego konkurenta w ruchu ludowym. Gospodarz ze Sługocic będzie posłem dwóch następnych kadencji, nigdy nie powtórzy już sukcesu z 1919 r. Po pierwsze nie zdobędzie mandatu z okręgu, wejdzie do Sejmu dzięki wysokiemu miejscu na liście państwowej. Po drugie nie zdarzy się już połączenie stanowisk szefa partii i prezesa frakcji parlamentarnej, w latach 1925-1927 Stolarski będzie ponownie pełnił tylko jedną ze wspomnianych funkcji – szefa klubu parlamentarnego.

Jak można najogólniej scharakteryzować postawę polityczną gospodarza ze Sługocic w okresie pełnienia funkcji posła Sejmu Ustawodawczego oraz dwóch kolejnych kadencji? Na pewno czuł się on w pierwszej dekadzie niepodległej Polski, podobnie jak przed 1918 r., zagorzałym piłsudczykiem zarówno w aspekcie swojego udziału w ruchu

niepodległościowym w okresie I wojny światowej, jak i związków z osobami wchodzącymi w skład środowiska politycznego skupionego wokół Józefa Piłsudskiego. Bywał zapraszany przez Adama Skwarczyńskiego, głównego teoretyka obozu piłsudczykowskiego, na spotkania w redakcji „Drogi”, uczestniczył w pracach komitetów organizacyjnych obchodów rocznicy wymarszu I kompanii kadrowej 6 sierpnia (1919) i zjazdu b. POW (1920), brał udział w uroczystościach imieninowych Pierwszego Marszałka Polski 19 marca 1924 r. w Sulejówku.

Podobnie, jak w samym PSL „Wyzwolenie”, kształtował się jego stosunek do zamachu i rządów pomajowych. Od poparcia i nadziei na realizację przez Piłsudskiego postulatów popierających go stronnictw do dezaprobaty dla systemu sprawowania władzy. Różnica będzie polegała tylko na tym, że zmiana w postawie gospodarza ze Sługocic nastąpi co najmniej z dwuletnim opóźnieniem w porównaniu z reakcjami kolegów ze stronnictwa. Jego krytyczny stosunek do władz pomajowych nigdy nie przekroczy jednak granicy, za którą niemożliwe byłoby nawiązanie w przyszłości jakiegokolwiek współpracy. W trakcie tworzenia i konsolidacji stronnictw Centrolewu Stolarski nie odegrał praktycznie żadnej roli, co w konsekwencji doprowadziło do jego całkowitej marginalizacji politycznej. Na liście państwowej Związku Obrony Prawa i Wolności Ludu w wyborach do Sejmu III kadencji gospodarz ze Sługocic otrzymał 28 miejsce i nie uzyskał mandatu poselskiego.

15 marca 1931 r. doszło do zjednoczenia PSL „Piaś”, PSL „Wyzwolenie” i Stronnictwa Chłopskiego. W trakcie debaty nad nazwą dla nowego ugrupowania zwyciężyła propozycja zgłoszona przez Stolarskiego – Stronnictwo Ludowe. Gospodarza ze Sługocic wybrano wiceprzewodniczącym Rady Naczelnej SL, ale nie odegrał on w nowej partii znaczącej roli politycznej. Brak sukcesów politycznych mogły w pewnym stopniu rekompensować przyznawane mu odznaczenia. Zarządzeniem Prezydenta RP z 16 lipca 1932 r. otrzymał on bowiem Krzyż Niepodległości z tytułu czynnych zasług dla jej odzyskania, a pięć lat później Srebrny Krzyż Zasługi za swoją działalność społeczną.

Od połowy 1934 r. Stolarski pozostawał w bliskich kontaktach z Juliuszem Poniatowskim, awansowanym na stanowisko ministra rolnictwa i reform rolnych. Rok później nadzwyczajny kongres SL podjął decyzję o bojkocie wyborów. Niezgadzająca się z tym stanowiskiem grupa 19 działaczy PSL „Wyzwolenie” i SCh wydała 8 sierpnia deklarację o opuszczeniu SL. Stolarski wraz z Maksymilianem Malinowskim i innymi rozłamowcami podjęli próbę odbudowania PSL „Wyzwolenie”, objął w nim nawet stanowisko wiceprezesa zarządu głównego. Reaktywacja stronnictwa jednak się nie powiodła i po deklaracji ideowo-politycznej płk. Adama Koca z 21 lutego 1937 r., gospodarz ze Sługocic zgłosił akces do Obozu Zjednoczenia Narodowego, a po nim, dokonało tego całe PSL „Wyzwolenie”.

Stolarski był stopniowo wciągany w orbitę wpływów obozu sanacyjnego. W ostatnich dwóch latach przed wybuchem II wojny światowej, obok aktywności stricte politycznej, sporo uwagi poświęcał działalności w Komitecie do spraw Kultury Wsi przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. 9 kwietnia 1938 r. nowy szef OZON, gen. Stanisław Skwarczyński powołał gospodarza ze Sługocic na stanowisko członka Rady Naczelnej Obozu, a miesiąc później wszedł on w skład prezydium rady.

Błażej Stolarski wystartował w 1938 r. w wyborach do Senatu. Znalazł się w gronie pięciu senatorów V kadencji reprezentujących województwo łódzkie. Na pierwszym posiedzeniu Senatu 28 listopada 1938 r. wyłoniono prezydium. Marszałkiem został Bogusław Miedziński, a jego zastępcami: Błażej Stolarski, Stefan Dąbkowski i dr Alojzy Pawelec.

W kontekście meandrów kariery politycznej gospodarza ze Sługocic w okresie międzywojennym warto zauważyć jedną prawidłowość. Jego wzloty i upadki wyznaczały z jednej strony okresy wspierania Piłsudskiego i obozu sanacyjnego, a z drugiej – momenty pozostawania w opozycji do marszałka i ukształtowanego przez niego systemu rządów po 1926 r.

Zaskakujące wybory społeczne i gospodarcze

Po przewrocie majowym obóz rządzący podjął starania zmierzające do unifikacji i podporządkowania swojej polityce organizacji rolniczych. W 1929 r. powołano Centralne Towarzystwo Organizacji i Kółek Rolniczych. Grupa nieprzychylnych zjednoczeniu działaczy CZKR wyłoniła Komitet Obrony Samodzielności Kółek Rolniczych, na czele którego stanął Błażej Stolarski. Z Komitetu wyłonił się w grudniu 1929 r. Związek Zawodowy Rolników, a jego pierwszym przewodniczącym został gospodarz ze Sługocic. ZZR w zasadzie nie rozwinął szerszej działalności. W latach 30. współorganizował strajki rolne. W trakcie jednego z nich, 18 września 1933 r. Stolarskiego zatrzymano i na trzy tygodnie osadzono w areszcie

Po odejściu ze SL gospodarz ze Sługocic przystąpił do zwalczanych wcześniej organizacji. Został członkiem Rady Okręgowej (1935), a następnie Rady Głównej (1938) Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych RP. Na początku 1939 r. dokooptowano go do Rady Głównej CTOiKR. Włączył się także do pracy w powstającym samorządzie rolniczym, zostając w 1936 r. członkiem Rady oraz Komisji Ekonomicznej i Komisji Spółdzielczej Łódzkiej Izby Rolniczej. Pełnił w niej także funkcję przewodniczącego Komisji Organizacji Wsi i Gospodarstw Wiejskich, nadzorując całą kampanię organizacji gospodarstw wzorcowych i powstałych z przebudowy ustroju rolnego na obszarze działalności ŁIR.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że trwająca przez ponad trzy dekady aktywność Błażeja Stolarskiego w organizacjach rolniczych i spółdzielczych miała jeden zasadniczy charakterystyczny rys, podtekst, szczególnie widoczny po 1918 r. Było nim wychowanie obywatelskie chłopów, kształtowanie w nich postaw przywiązania do niepodległej ojczyzny, przy jednoczesnym zobowiązaniu ich do wypełnienia obowiązków wobec państwa w postaci płacenia podatków i danin oraz oddawania rekrutów do wojska. Pomimo niechęci do właścicieli ziemskich, Stolarski uznawał ich za reprezentantów profesji rolników i nie wzywał przedstawicieli swojej grupy społecznej do rewolucyjnych wystąpień przeciwko nim. Dla gospodarza ze Sługocic najwyższą wartością była idea służby społecznej, wznoszenia się ponad podziały społeczne i polityczne dla dobra kraju, co świadczyło o nim jako wysokiej rangi państwowcu.

Pisarz, publicysta i samorządowiec

Jednen z wielu fenomenów osobowości gospodarza ze Sługocic wynikał z faktu, że będąc samoukiem publikował on książki, m.in. dla dzieci: *Pani Kanapka* (1921), *Cudowne bajki. Powiastki, legendy i opowiadania* z rysunkami Henryka Toma (1933), broszury polityczne: *Chłop a reformy rolne* (1919), *Drobny rolniku, rozważ to sobie* (1922), *Niedzielną pogawędkę sąsiedzka o wyborach do Sejmu i Senatu* (1922), *O czystość wyborów* (1923), *Drobni rolnicy a państwo polskie* (1928) oraz artykuły prasowe na łamach „Gazety Świątecznej”, „Chłopa Polskiego”, „Ludu Polskiego”, „Zorzy”, „Przewodnika Kółek i Stowarzyszeń Rolniczych”, „Wyzwolenia”, „Życia Rolniczego”. W połowie 1925 r. ukazała się najważniejsza publikacja Stolarskiego: *Sługocice. Obraz życia i pracy jednej wioski*, będąca źródłem wiedzy dla badaczy zagadnień ekonomiki rolnej, demografii, oświaty wiejskiej, etnografii i socjologii. Stolarski pozostawił po sobie fragmenty pamiętników oraz opracowania dotyczące melioracji, ale planów wydawniczych w tym zakresie nie udało mu się już zrealizować.

Równocześnie z pełnieniem mandatu posła oraz wielu odpowiedzialnych funkcji w organizacjach społecznych i gospodarczych Błażej Stolarski pozostawał czynnym samorządowcem. W listopadzie 1918 r. objął na dwa miesiące stanowisko wójta gminy Będków. Od 1919 r. pełnił funkcję radnego w sejmiku powiatowym w Brzezinach, a w latach 1921-1922 również obowiązki członka wydziału powiatowego. Radnym powiatowym został ponownie w 1934 r. Dodatkowo wybrano go również członkiem wydziału powiatowego w Brzezinach. Przez cały okres II Rzeczypospolitej był radnym gminnym, brał udział w zgromadzeniach gminnych oraz mieszkańców swojej wsi. Od 1933 r. był członkiem rady gromadzkiej Sługocic.

Epilog

Po powrocie do Sługocic po ostatnim posiedzeniu Senatu II Rzeczypospolitej, które odbyło się w drugim dniu wojny, wicemarszałek Stolarski został aresztowany 10 września 1939 r., a następnie przetransportowany na przyfrontowe lotnisko polowe w Popielawach i samolotem wywieziony w nieznanym kierunku. Do niedawna nie były znane jego dalsze losy. Po 80 latach od wybuchu II wojny światowej udało się jednak ustalić datę śmierci i miejsce wiecznego spoczynku Błażeja Stolarskiego, a poniższe informacje i zdjęcie nagrobka publikowane są po raz pierwszy.

Jak wynika z informacji gromadzonych w ramach akcji eksterminacji polskiej warstwy przywódczej i inteligencji w 1939 r., znanej szerzej jako operacja Tannenberg (niem. *Unternehmen „Tannenberg”*) oraz dokumentów, do których dotarł Pan Klaus Leutner*, Stolarskiego przewieziono 15 września do placówki policji państwowej w Opolu. Pięć tygodni później, 21 października został zastrzelony w okolicach autostrady przebiegającej w pobliżu Größ Köris. Stolarski zmarł zatem jako urzędujący wicemarszałek Senatu, gdyż członkowie prezydium Sejmu i Senatu przestali pełnić swoje funkcje w momencie podpisania przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Władysława Raczkiewicza w dniu 2 listopada 1939 r. zarządzenia o rozwiązaniu obu izb parlamentu polskiego. W Berlinie dokonano sekcji zwłok i po kremacji prochy wicemarszałka Senatu w urnie zostały złożone 4 grudnia 1939 r. na cmentarzu parkowym (Parkfriedhof) w dzielnicy Marzahn w Berlinie. W miejscu pochówku znajduje się tablica nagrobna ze skrótem imienia Blas (od Blasius) Stolarski i błędną datą urodzenia: 2 października zamiast 2 lutego 1880 r.

Bibliografia

Giza Stanisław, *Błażej Stolarski 1880–1939* [w:] *Przywódcy ruchu ludowego. Szkice biograficzne*, red. A. Więzikowa, Warszawa 1968, s. 312–324;
Mieczkowski Antoni, *Błażej Stolarski 1880–1939. Życie, działalność, poglądy*, Lublin 1998;
Socha Janusz, *Błażej Stolarski (1880–1939). Szkic do biografii* [w:] *Z dziejów ruchu ludowego w regionie łódzkim*, red. W. Piątkowski, Warszawa 1992, s. 123–142;

* Autor składa podziękowanie Panu Klausowi Leutnerowi, odznaczonemu w 2017 r. Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP za wybitne zasługi w dokumentowaniu zbrodni nazistowskich oraz rozwijaniu polsko-niemieckiej współpracy historycznej, za przekazane kopie: aktu zgonu Błażeja Stolarskiego, dokumentów z rejestru cmentarnego (Urnenstellen, 1931-1943. wpis o pochówku nr 336) i książki zwłok medycyny sądowej (Archiwum Humboldt-Universität zu Berlin, Leichenbuch 1939, nr 3424/1939) oraz zapisu z akt Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy o sygn. R 58/1082.

Perzyna Paweł, *Błażej Stolarski 1880-1939. Biografia społecznika, działacza gospodarczego i polityka*, Łódź-Warszawa 2017.

<http://www.straty.pl/index.php/szukaj-w-bazie>

<http://www.polskiegroby.pl/s/osoba.php?osobaok=11588&nazwiskoimie=blasius%20stolarski>